

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н.
КАРАЗІНА
СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

на тему

**«ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ
АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ДОСВІДУ 2022-2023 РОКІВ»**

Виконала: студентка 4 курсу групи ЗСМК-42
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 Журналістика

Клімова П. С.

Керівник: доцент кафедри прикладної
соціології та соціальних комунікацій

Волянська О. В.

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ	5
1.1 Визначення та класифікація інтернет-комунікацій.....	5
1.2 Роль інтернет-комунікацій у соціальних процесах	9
1.3 Особливості інтернет-комунікацій у період військових конфліктів....	13
Висновки до розділу 1	17
2 АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ДОСВІДУ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ 2022-2023 РОКІВ.....	19
2.1 Соціально-політичний контекст України в 2022-2023 роках.....	19
2.2 Основні платформи та канали інтернет-комунікацій та їхній зміст в Україні.....	22
2.3 Збереження родинних зв'язків та підтримка через інтернет-технології під час війни в Україні.....	26
Висновки до розділу 2	29
3 СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ НА СУСПІЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	31
3.1 Методологія соціологічного дослідження	31
3.2 Результати опитувань та інтерв'ю з користувачами інтернету	33
Висновки до розділу 3	36
ВИСНОВКИ	38
СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасному світі інтернет-комунікації відіграють ключову роль у формуванні суспільної думки та інформаційного простору. Особливо важливою ця роль стає під час військових конфліктів, коли доступ до об'єктивної інформації та оперативна комунікація стають критичними для підтримки громадського порядку, мобілізації ресурсів та міжнародної підтримки. Війна в Україні 2022-2023 років стала яскравим прикладом того, як інтернет-комунікації можуть використовуватися для впливу на суспільство, організації оборони та протидії ворожій пропаганді. Дослідження українського досвіду інтернет-комунікацій під час цієї війни є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє зрозуміти механізми інформаційної боротьби та визначити ефективні стратегії комунікацій в умовах кризи.

Мета та завдання роботи. Мета даної дипломної роботи полягає у проведенні соціологічного аналізу інтернет-комунікацій в Україні під час війни 2022-2023 років та визначенні їх впливу на суспільні процеси. Для досягнення цієї мети передбачено виконання наступних завдань:

1. Дослідити теоретичні основи інтернет-комунікацій та їх роль у соціальних процесах під час військових конфліктів.
2. Аналізувати соціально-політичний контекст України в 2022-2023 роках та визначити основні платформи та канали інтернет-комунікацій.
3. Провести соціологічне дослідження впливу інтернет-комунікацій на суспільну думку та поведінку населення під час війни.
4. Виявити особливості використання інтернет-комунікацій для інформаційної боротьби та пропаганди.

5. Розробити рекомендації щодо підвищення ефективності інтернет-комунікацій в умовах військових конфліктів.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є інтернет-комунікації під час війни. Предметом дослідження є специфіка, механізми та вплив інтернет-комунікацій на суспільні процеси в Україні в період 2022-2023 років.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань у роботі використано комплекс методів дослідження, зокрема:

- 1) Аналіз наукової літератури та теоретичних джерел: для вивчення основних концепцій та підходів до інтернет-комунікацій.
- 2) Контент-аналіз інтернет-ресурсів: для визначення основних тенденцій та особливостей комунікацій під час війни.
- 3) Соціологічне опитування: для збору даних про вплив інтернет-комунікацій на суспільну думку та поведінку населення.
- 4) Статистичний аналіз: для обробки та інтерпретації зібраних даних.

Структура роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі розглядаються теоретичні основи інтернет-комунікацій. Другий розділ присвячено аналізу українського досвіду інтернет-комунікацій під час війни. Третій розділ містить соціологічний аналіз впливу інтернет-комунікацій на суспільство та розглядаються особливості використання інтернет-комунікацій для інформаційної боротьби та пропаганди.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

1.1 Визначення та класифікація інтернет-комунікацій

Інтернет-комунікації стали невід'ємною частиною сучасного інформаційного суспільства. Вони є засобом обміну інформацією, соціальної взаємодії та впливу на громадську думку. В умовах військових конфліктів роль інтернет-комунікацій зростає, оскільки вони стають основним джерелом інформації для населення та інструментом мобілізації ресурсів.

Інтернет-комунікації - це процеси передачі, отримання та обробки інформації за допомогою інтернет-технологій. Вони включають різноманітні форми комунікацій, такі як електронна пошта, соціальні мережі, блоги, форуми, відеохостинги та інші онлайн-платформи. Інтернет-комунікації характеризуються високою швидкістю передачі інформації, широким охопленням аудиторії та можливістю інтерактивної взаємодії.

Інтернет-комунікації можна класифікувати за різними ознаками. Ось основні з них:

1. За типом взаємодії:

- Односторонні комунікації: передача інформації від одного джерела до багатьох отримувачів без зворотного зв'язку (наприклад, новинні сайти, блоги).
- Двосторонні комунікації: обмін інформацією між двома сторонами з можливістю зворотного зв'язку (наприклад, електронна пошта, чати).
- Багатосторонні комунікації: інтерактивний обмін інформацією між багатьма учасниками (наприклад, форуми, соціальні мережі).

2. За типом контенту:

- Текстові комунікації: обмін інформацією у текстовій формі (електронна пошта, блоги, форуми).
- Мультимедійні комунікації: обмін інформацією у формі зображень, відео, аудіо (відеохостинги, фотогалереї, подкасти).

3. За метою комунікацій:

- Інформаційні комунікації: спрямовані на передачу знань, новин, даних (новинні сайти, інформаційні бюлетені).
- Соціальні комунікації: спрямовані на соціальну взаємодію, побудову та підтримку соціальних зв'язків (соціальні мережі, месенджери).
- Комерційні комунікації: спрямовані на просування товарів та послуг, маркетинг (рекламні кампанії, інтернет-магазини).

4. За технологічними платформами:

- Веб-сайти: статичні та динамічні веб-сторінки, що містять інформацію та надають різні сервіси.
- Соціальні мережі: онлайн-платформи для соціальної взаємодії та обміну контентом (Facebook, Twitter, Instagram).
- Блоги та мікроблоги: платформи для ведення особистих або тематичних щоденників (WordPress, Tumblr).
- Форуми: онлайн-спільноти для обговорення певних тем (Reddit, Quora).
- Чати та месенджери: інструменти для миттєвого обміну повідомленнями (WhatsApp, Telegram, Viber).

Інтернет-комунікації в умовах військових конфліктів набувають особливої значущості. Вони дозволяють швидко та ефективно поширювати інформацію, організувати підтримку, координацію дій та мобілізацію населення. Крім того, інтернет-комунікації використовуються як

інструмент інформаційної боротьби та пропаганди, впливаючи на суспільну думку як всередині країни, так і за її межами.

Також, хочу навести декілька прикладів, які демонструють, як різноманітні форми інтернет-комунікацій можуть ефективно використовуватися в умовах військового конфлікту для підтримки інформаційного простору, мобілізації ресурсів та протидії дезінформації.

Першим є такий варіант, у 2022-2023 роках соціальні мережі в Україні стали важливим інструментом для мобілізації населення під час війни. Платформи такі як Facebook, Twitter, і Telegram використовувалися для оперативного поширення інформації про події на фронті, збору коштів для військових і волонтерських організацій, а також для координації дій волонтерів. Одним з найяскравіших прикладів є кампанії зі збору коштів на підтримку української армії (фонд Сергія Притули, Сергія Стерненко), де завдяки активності користувачів у соціальних мережах вдалося зібрати значні суми грошей у короткі терміни.

Другим варіантом є месенджери, такі як Viber, WhatsApp і Telegram, вони стали важливими засобами для координації дій серед волонтерів і військових. Наприклад, у Telegram створювалися численні групи і канали, де обмінювалися оперативною інформацією про пересування військ, місцезнаходження укриттів, потреби в гуманітарній допомозі (@ukraine_online, @volunteer_army). Така швидка і безпосередня комунікація дозволяла швидко реагувати на зміни ситуації та ефективно організувати допомогу.

Третім варіантом є використання інтернет-платформ для протидії дезінформації, війна в Україні супроводжувалася активною інформаційною боротьбою, де фейкові новини та дезінформація були однією з головних

загроз. Для боротьби з дезінформацією були створені спеціальні інтернет-платформи та ресурси, такі як StopFake, що займалися перевіркою фактів і спростуванням фейкових новин. Завдяки цим ресурсам вдалося знизити вплив ворожої пропаганди на населення та підвищити рівень інформаційної грамотності громадян.

Четвертим варіантом віднесу відеохостинги та стріми для інформаційної підтримки. Відеохостинги, такі як YouTube, та платформи для стрімінгу (наприклад, Twitch) стали важливими каналами для поширення правдивої інформації про події в Україні. Багато журналістів, блогерів та активістів використовували ці платформи для ведення прямих трансляцій з місця подій, що дозволяло показувати реальну картину війни і привертати увагу міжнародної спільноти (Юрій Бутусов, Михайло Лебіга, Дмитро Гнап). Наприклад, стріми з фронту або з міст, які піддавалися обстрілам, допомагали документувати злочини та підвищувати обізнаність про ситуацію в країні.

Та п'ятий варіант, це блоги та аналітичні платформи для глибокого аналізу. Блоги та аналітичні платформи стали важливими джерелами для глибокого аналізу та обговорення ситуації. Наприклад, українські аналітичні центри та незалежні блогери публікували детальні статті та звіти про військові дії, економічну ситуацію, міжнародну підтримку та інші аспекти війни (Центр Разумкова, Павло Казарін). Ці матеріали часто ставали основою для прийняття рішень на державному рівні та для міжнародної дипломатії.

Розуміння теоретичних основ інтернет-комунікацій та їх класифікації є необхідним для подальшого аналізу їх використання під час військових конфліктів, що дозволить розробити ефективні стратегії комунікацій в умовах кризи.

1.2 Роль інтернет-комунікацій у соціальних процесах

Інтернет-комунікації стали невід'ємною частиною сучасного суспільства, активно впливаючи на всі сфери життя, включаючи політичні, економічні та соціальні процеси. Їхня роль у соціальних процесах є особливо значущою, оскільки вони забезпечують нові можливості для взаємодії, обміну інформацією та формування громадської думки.

Інтернет-комунікації надають можливість швидкого та ефективного обміну інформацією між великими групами людей. Соціальні мережі, блоги, форуми та інші онлайн-платформи дозволяють користувачам миттєво ділитися новинами, знаннями та думками. Це значно прискорює процеси комунікації та сприяє поширенню інформації на глобальному рівні. Наприклад, під час надзвичайних ситуацій чи криз, таких як природні катастрофи або військові конфлікти, інтернет-комунікації відіграють вирішальну роль у наданні оперативної інформації, координації дій та мобілізації ресурсів.

Інтернет-комунікації мають потужний вплив на формування громадської думки. Соціальні медіа стали платформою для обговорення важливих соціальних, політичних та економічних питань. Завдяки можливості брати участь у дискусіях, обмінюватися думками та отримувати різноманітні погляди на ті чи інші події, користувачі можуть формувати власну думку та впливати на думку інших. Блоги, влогери та інші онлайн-інфлюенсери мають значний вплив на суспільну свідомість, особливо серед молоді.

Також інтернет-комунікації стали ефективним інструментом для соціальної мобілізації. Вони дозволяють організовувати акції, кампанії та рухи на підтримку різних соціальних, політичних та екологічних ініціатив.

Соціальні мережі відіграють важливу роль у координації масових заходів, таких як протести, флешмоби, благодійні акції та інші форми громадянської активності. Наприклад, під час Революції гідності в Україні у 2013-2014 роках, соціальні медіа були ключовим інструментом для мобілізації протестувальників та координації їхніх дій. Саме соціальні мережі, такі як Facebook (Facebook-сторінка "Євромайдан"), Twitter (Twitter-хештеги #Євромайдан та #Euromaidan), та YouTube (YouTube-канал "Hromadske.tv"), стали платформами для організації та координації протестів. Сторінка "Євромайдан" на Facebook, створена активістами, швидко зібрала тисячі підписників, які отримували інформацію про заплановані заходи, час та місце збору. Через ці сторінки поширювалися заклики до масової участі, інструкції для протестувальників, інформація про безпеку та першочергові потреби на місцях протестів. Активісти та учасники протестів публікували фото, відео та текстові звіти прямо з місця подій, що дозволяло створити реалістичну картину того, що відбувається. Це сприяло підвищенню рівня прозорості та довіри до протестного руху, адже громадськість могла бачити події в реальному часі.

Важливо додати, що Інтернет-комунікації під час війни виконують критично важливу роль у забезпеченні зв'язку між різними сегментами суспільства, включаючи військових, волонтерів, уряд та цивільних осіб. Однак, вони також стикаються з численними викликами та проблемами, зокрема:

1. Дезінформація та пропаганда: поширення фейкових новин та маніпулятивної інформації з метою деморалізації населення, посилення паніки та розколу в суспільстві. Це ускладнює доступ до правдивої інформації та знижує довіру до офіційних джерел.

2. Кібербезпека: загроза хакерських атак, спрямованих на виведення з ладу критично важливих інформаційних систем, крадіжку даних та порушення комунікаційних мереж.
3. Цензура та обмеження доступу до інформації: урядові заходи щодо контролю інформаційних потоків можуть обмежувати доступ до важливої інформації та порушувати права громадян на свободу слова.
4. Технічні проблеми: пошкодження інфраструктури, перебої з електропостачанням та інтернет-зв'язком у зоні бойових дій ускладнюють ефективне використання цифрових комунікацій.
5. Психологічний вплив: постійний потік негативних новин та інформації про воєнні дії може викликати у людей відчуття тривоги, страху та безпорадності.

Вітчизняні та закордонні дослідження та публікації підкреслюють важливість комплексного підходу до розв'язання проблем інтернет-комунікацій під час війни.

Вітчизняні публікації:

- 1) Офіс Президента України та інші офіційні органи активно використовують соціальні мережі для оперативного інформування громадян про події та заходи, спрямовані на підтримку безпеки та стабільності.
- 2) StopFake та інші ініціативи протидії дезінформації виконують важливу роль у викритті фейкових новин та підвищенні медіаграмотності населення.
- 3) Волонтерські платформи та групи у Facebook, такі як "Допомога армії" та "Волонтери України", забезпечують координацію та

мобілізацію ресурсів для підтримки військових та постраждалих цивільних.

Закордонні публікації:

- 1) Дослідження НАТО підкреслюють важливість кібербезпеки та необхідність захисту інформаційних систем від хакерських атак у контексті сучасних воєнних конфліктів.
- 2) Публікації Європейського Союзу зосереджені на питаннях свободи слова та боротьби з цензурою, а також на важливості забезпечення доступу до правдивої інформації в умовах кризи.
- 3) Звіти міжнародних організацій, таких як ООН та ЮНІСЕФ, акцентують увагу на психологічних аспектах інтернет-комунікацій, підкреслюючи необхідність підтримки психічного здоров'я населення через доступ до надійної та позитивної інформації.

Рішення цих проблем вимагає координації зусиль між державними органами, міжнародними організаціями, волонтерськими групами та технологічними компаніями. Важливо розробити стратегії захисту інформаційних систем, забезпечити надійні канали комунікації, підвищити медіаграмотність населення та забезпечити психологічну підтримку через інтернет.

Таким чином, інтернет-комунікації відіграють ключову роль у соціальних процесах, впливаючи на різні аспекти життя суспільства. Вони забезпечують нові можливості для обміну інформацією, формування громадської думки, соціальної мобілізації, політичних процесів, економічного розвитку та освіти. Розуміння цих процесів є необхідним для

ефективного використання інтернет-комунікацій в умовах сучасного суспільства.

1.3 Особливості інтернет-комунікацій у період військових конфліктів

Інтернет-комунікації під час війни Росії проти України набули ще більшого значення, ніж будь-коли раніше. Особливості цих комунікацій відображаються у різних аспектах інформаційної боротьби, координації дій, мобілізації ресурсів та підтримці морального духу населення.

В умовах війни швидкість передачі інформації має критичне значення. Інтернет-комунікації дозволяють оперативно поширювати новини, повідомлення та інструкції серед населення та військових. Наприклад, Telegram-канали, такі як "Офіс Президента України" та "Українські новини", забезпечують постійний потік актуальної інформації про події на фронті, пересування військ та інші важливі події.

Інтернет-комунікації використовуються для мобілізації ресурсів і координації дій волонтерів та громадян. Наприклад, платформа "Допомога армії" та групи у Facebook, такі як "Волонтери України", координують збір коштів, гуманітарної допомоги, медичних засобів та інших необхідних речей для підтримки українських військових і постраждалих від війни.

В умовах війни інформаційна боротьба стає ще більш інтенсивною. Росія активно використовує дезінформацію як частину своєї стратегії, тому важливою складовою є протидія фейковим новинам. Українські ініціативи, такі як "StopFake" та "Інформаційний спротив", займаються перевіркою фактів та спростуванням неправдивих повідомлень, що допомагає зберегти довіру населення до офіційних джерел інформації.

Інтернет-комунікації забезпечують можливість надання психологічної підтримки та підняття морального духу населення. Соціальні мережі та месенджери стають платформою для спілкування, обміну досвідом та підтримки між людьми. Наприклад, у Facebook існують групи психологічної підтримки для військових і цивільних, де можна отримати допомогу від фахівців та однодумців.

Інтернет-комунікації дозволяють донести інформацію про події в Україні до міжнародної спільноти. Використання англійських хештегів, таких як #StandWithUkraine, та міжнародних платформ, таких як Twitter, допомагає залучити увагу світової громадськості, політиків та неурядових організацій. Це сприяє отриманню міжнародної допомоги та підвищенню рівня обізнаності про ситуацію в Україні.

В умовах війни питання захисту інформації та безпеки комунікацій набувають особливого значення. Використання зашифрованих месенджерів, таких як Signal, VPN, двофакторної аутентифікації та інших засобів безпеки є необхідністю для захисту конфіденційної інформації та збереження приватності користувачів.

Інтернет-комунікації дозволяють оперативно документувати воєнні злочини та порушення прав людини. Фотографії, відео та свідчення очевидців, опубліковані в соціальних мережах, стають важливими доказами, які можуть бути використані в міжнародних судах та трибуналах. Це сприяє підвищенню відповідальності за дії під час конфлікту та забезпеченню справедливості.

Наприклад, платформа "WarCrimesUA" документує та аналізує докази воєнних злочинів, вчинених під час війни в Україні, що дозволяє фіксувати та зберігати свідчення для майбутніх судових розглядів. Зокрема,

вона документує злочини, скоєні російськими військовими на території України, що включають:

1. Умисні вбивства цивільних осіб:
 - Буча, Ірпінь, Гостомель: одним з найжахливіших прикладів воєнних злочинів стали масові вбивства цивільного населення у містах Буча, Ірпінь та Гостомель у Київській області. Після звільнення цих міст українськими військовими було виявлено численні масові поховання, вбиті мирні мешканці на вулицях та в будинках. Багато з жертв мали ознаки катувань.
2. Обстріли житлових районів і цивільних об'єктів:
 - Маріуполь, Харків, Чернігів: російські війська систематично обстрілюють житлові райони, лікарні, школи та інші цивільні об'єкти, що призводить до великої кількості загиблих і поранених серед мирного населення. У Маріуполі російські війська знищили драматичний театр, який слугував укриттям для сотень цивільних осіб.
3. Використання забороненої зброї:
 - Касетні боеприпаси: російські війська використовують касетні боеприпаси, які є забороненими міжнародним правом через їхню високу небезпеку для цивільного населення. Такі боеприпаси вибухають на великій площі, завдаючи шкоди як військовим, так і цивільним об'єктам.
4. Катування та нелюдське поводження з військовополоненими:
 - Порушення прав військовополонених: зафіксовано численні випадки катувань та нелюдського поводження з українськими військовополоненими, що є грубим порушенням Женевських конвенцій.
5. Примусова депортація та викрадення людей:

- Викрадення дітей: російські війська систематично викрадали українських дітей та насильно депортували їх до Росії. Це є порушенням міжнародних норм про захист дітей під час збройних конфліктів.

"WarCrimesUA" використовує сучасні технології та методи для збирання доказів воєнних злочинів:

- 1) Фото та відео докази. Платформа приймає фотографії та відео, зняті очевидцями та журналістами, що підтверджують факти злочинів. Ці матеріали перевіряються на автентичність і додаються до бази даних.
- 2) Свідчення очевидців. "WarCrimesUA" збирає свідчення від людей, які пережили або стали свідками воєнних злочинів. Свідчення записуються, документуються та зберігаються як частина доказової бази.
- 3) Супутникові знімки. Використання супутникових знімків дозволяє фіксувати руйнування інфраструктури та інші наслідки воєнних дій, що допомагає в підтвердженні фактів злочинів.
- 4) Цифрова експертиза. Використання сучасних технологій цифрової експертизи для аналізу відео- та аудіоматеріалів, встановлення часу та місця зйомок, ідентифікації учасників злочинів.

Важливо додати, що "WarCrimesUA" тісно співпрацює з міжнародними організаціями, правозахисними групами та юридичними установами, щоб забезпечити належне розслідування та покарання винних у воєнних злочинах:

Отже, ці приклади показують, як ефективно використання медіакомунікацій можуть сприяти вирішенню соціальних проблем,

підвищенню обізнаності та підтримки населення, мобілізації ресурсів, документування важливих подій, забезпечення безпеки та протидії дезінформації під час війни.

Висновки до розділу 1

Інтернет-комунікації стали невід'ємною частиною сучасного інформаційного суспільства. Вони виконують ключову роль у передачі інформації, соціальній взаємодії та формуванні громадської думки. В умовах військових конфліктів, таких як війна в Україні, значення інтернет-комунікацій ще більше зростає, адже вони стають основним джерелом оперативної інформації та інструментом мобілізації ресурсів.

Комунікативні технології, такі як соціальні мережі, месенджери, блоги, форуми та відеохостинги, забезпечують швидку передачу інформації, широкий охопит аудиторії та можливість інтерактивної взаємодії. Ці технології класифікуються за різними ознаками, включаючи тип взаємодії, контенту, мету комунікацій та технологічні платформи.

В умовах війни інтернет-комунікації стають особливо значущими. Вони дозволяють оперативно поширювати інформацію, організувати підтримку, координацію дій та мобілізацію населення. Інтернет-комунікації також використовуються як інструмент інформаційної боротьби та пропаганди, впливаючи на суспільну думку як всередині країни, так і за її межами.

Приклади використання інтернет-комунікацій під час війни в Україні демонструють їхню ефективність у підтримці інформаційного простору, мобілізації ресурсів та протидії дезінформації. Соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter та Telegram, використовувалися для оперативного

поширення інформації про події на фронті, збору коштів для військових і волонтерських організацій, а також для координації дій волонтерів. Месенджери, такі як Viber, WhatsApp і Telegram, стали важливими засобами для координації дій серед волонтерів і військових, забезпечуючи швидкий та безпосередній обмін інформацією. Інтернет-платформи для протидії дезінформації, такі як StopFake, ефективно боролися з фейковими новинами та підвищували рівень медіаграмотності населення.

Відеохостинги та стрімінгові платформи, як-от YouTube та Twitch, дозволяли поширювати правдиву інформацію про події в Україні, привертаючи увагу міжнародної спільноти. Блоги та аналітичні платформи стали джерелами глибокого аналізу та обговорення ситуації, надаючи детальні статті та звіти про військові дії, економічну ситуацію та міжнародну підтримку.

Інтернет-комунікації під час війни виконують критично важливу роль у забезпеченні зв'язку між різними сегментами суспільства, включаючи військових, волонтерів, уряд та цивільних осіб. Вони допомагають боротися з дезінформацією, забезпечують кібербезпеку, протидіють цензурі та обмеженням доступу до інформації, а також надають психологічну підтримку населенню. Вітчизняні та закордонні дослідження підкреслюють важливість комплексного підходу до розв'язання цих проблем.

Отже, інтернет-комунікації відіграють ключову роль у соціальних процесах, впливаючи на різні аспекти життя суспільства. Вони забезпечують нові можливості для обміну інформацією, формування громадської думки, соціальної мобілізації, політичних процесів, економічного розвитку та освіти. Розуміння цих процесів є необхідним для ефективного використання інтернет-комунікацій в умовах сучасного суспільства та особливо в умовах кризових ситуацій, таких як війна.

2 АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ДОСВІДУ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ 2022-2023 РОКІВ

2.1 Соціально-політичний контекст України в 2022-2023 роках

Повномасштабна війна в Україні, що розпочалася у лютому 2022 року після вторгнення російських військ, стала одним з найвизначніших викликів для української держави та суспільства. Соціально-політичний контекст цього періоду характеризується низкою ключових аспектів, які вплинули на розвиток інтернет-комунікацій та їх роль у боротьбі за незалежність і свободу України.

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне військове вторгнення на територію України. Це вторгнення стало кульмінацією тривалого конфлікту, який почався з анексії Криму у 2014 році та підтримки проросійських сепаратистів на сході України. Военні дії охопили значну частину країни, включаючи стратегічні міста та об'єкти інфраструктури.

З перших днів вторгнення українське суспільство демонструвало високу ступінь мобілізації та опору. Державні інституції, Збройні сили України, територіальна оборона, волонтерські організації та прості громадяни об'єдналися для захисту країни. Цей національний опір став важливим фактором у стримуванні агресора та захисті суверенітету України.

Військові дії спричинили значну гуманітарну кризу. Мільйони українців були змушені залишити свої домівки через обстріли та бойові дії, що призвело до великої кількості внутрішньо переміщених осіб та біженців.

Гуманітарні потреби включали забезпечення житлом, їжею, медичною допомогою та іншими необхідними ресурсами.

Окрім фізичної агресії, Росія активно використовувала інформаційну війну як частину своєї стратегії. Пропаганда, фейкові новини, маніпуляції та кібератаки стали частими явищами, спрямованими на дестабілізацію українського суспільства та зниження бойового духу населення. Відповіддю на це стала активна інформаційна кампанія українських медіа, урядових структур та громадських організацій, спрямована на протидію дезінформації та поширення правдивої інформації.

Україна отримала значну підтримку з боку міжнародної спільноти. Санкції проти Росії, військова та гуманітарна допомога, дипломатичні зусилля стали важливими елементами підтримки української боротьби. Міжнародні організації, уряди інших країн, а також звичайні громадяни з різних куточків світу висловлювали свою солідарність з Україною.

В умовах війни інтернет-комунікації стали життєво важливими. Соціальні мережі, месенджери, платформи для збору коштів та інші інтернет-ресурси використовувалися для координації дій, мобілізації ресурсів, надання допомоги, поширення інформації та підтримки морального духу населення. Зокрема, Telegram-канали, такі як "Офіс Президента України" та "Українські новини", стали основними джерелами оперативної інформації для мільйонів громадян.

Громадянське суспільство в Україні виявилось надзвичайно активним у протистоянні російській агресії. Організації громадянського суспільства, громадські активісти та звичайні громадяни швидко об'єдналися для підтримки військових, допомоги постраждалим та проведення інформаційної кампанії. Наприклад, фонд "Повернись живим"

став одним з найпотужніших волонтерських об'єднань в Україні, зосереджуючись на підтримці українських військових. Фонд активно використовує соціальні мережі для поширення інформації про свої проекти, залучення донорів та звітування про витрачені кошти. Завдяки цим зусиллям, вдалося залучити значні фінансові ресурси від громадян та бізнесу, що покращило забезпечення військових необхідним обладнанням та підвищило їх боєздатність.

Одним із найяскравіших прикладів ефективного використання інтернет-комунікацій є кампанія Сергія Притули "Народний Байрактар". Відомий український телеведучий організував масштабну кампанію зі збору коштів на закупівлю безпілотних літальних апаратів Bayraktar для української армії. Використовуючи свої особисті сторінки у соціальних мережах та YouTube-канал, Притула зміг привернути увагу широкої аудиторії та за короткий час зібрати необхідні кошти.

Месенджери, такі як Viber, WhatsApp і Telegram, також стали важливими засобами для координації дій серед волонтерів і військових. У Telegram створювалися численні групи і канали, де обмінювалися оперативною інформацією про пересування військ, місцезнаходження укриттів, потреби в гуманітарній допомозі. Наприклад, канал "@volunteer_army" став важливим ресурсом для волонтерів, де вони могли обмінюватися інформацією про потреби військових та цивільних, координувати доставку гуманітарної допомоги та отримувати актуальні новини з фронту.

Використання інтернет-комунікацій для протидії дезінформації також стало важливим аспектом інформаційної боротьби. Росія активно використовувала дезінформацію як частину своєї стратегії, тому українські ініціативи, такі як "StopFake", відіграли ключову роль у викритті фейкових

новин та підвищенні медіаграмотності населення. Інтернет-платформи, такі як "WarCrimesUA", документували злочини, скоєні під час війни, збираючи фото, відео та свідчення очевидців для використання в міжнародних судах.

В умовах війни важливою стала психологічна підтримка. Інтернет став платформою для створення груп психологічної допомоги, де люди могли отримати консультації від фахівців, поділитися своїми переживаннями та знайти моральну підтримку. Це допомагало знизити рівень стресу та тривоги серед населення.

Таким чином, соціально-політичний контекст України в 2022-2023 роках визначається численними викликами, які зумовили активне використання інтернет-комунікацій для мобілізації, координації та підтримки населення. Цей досвід показує, як важливо мати ефективні комунікаційні стратегії та технології для протидії агресії та забезпечення національної безпеки в умовах війни.

2.2 Основні платформи та канали інтернет-комунікацій та їхній зміст в Україні

Під час війни 2022-2023 років в Україні інтернет-комунікації відіграли вирішальну роль у підтримці зв'язку, координації дій, поширенні інформації та мобілізації ресурсів. Різні платформи та канали інтернет-комунікацій використовувалися як урядовими структурами, так і громадськими організаціями, волонтерами та звичайними громадянами для забезпечення ефективної комунікації в умовах кризи. Розглянемо основні з них.

1) Соціальні мережі:

- Facebook залишався однією з найбільш популярних соціальних мереж в Україні, що використовувалася для поширення інформації, організації заходів та мобілізації ресурсів. Через офіційні сторінки урядових організацій, групи підтримки та волонтерські ініціативи поширювалася важлива інформація щодо ситуації на фронті, потреб військових і цивільних.
- Twitter використовувався для швидкого поширення новин та оперативної інформації. Офіційні акаунти урядових структур, такі як акаунт Президента України та Міністерства оборони, активно публікували оновлення щодо ситуації на фронті, заклики до міжнародної спільноти та інформацію про санкції проти Росії. Крім того, англійські твіти привертати увагу міжнародної спільноти до подій в Україні.
- Instagram слугував платформою для візуального контенту, де розміщувалися фотографії та відео з фронту, гуманітарних місій, а також історії тих, хто постраждав від війни. Використання хештегів, таких як #StandWithUkraine, допомагало поширювати інформацію та привертати увагу до потреб українців.

2) Месенджери:

- Telegram став одним з головних каналів для оперативного поширення інформації та координації дій. Створення численних каналів і груп дозволило забезпечити швидкий обмін повідомленнями та організацію допомоги. Наприклад, канали "Офіс Президента України" та "Українські новини" інформували громадян про останні події, а групи волонтерів координували доставку гуманітарної допомоги та медичних засобів.
- Viber широко використовувався для особистого спілкування, обміну інформацією між родинами та друзями, а також для координації дій у

волонтерських групах. Його популярність серед українців зробила його важливим інструментом комунікації під час війни.

- WhatsApp використовувався для швидкого обміну повідомленнями, фото та відео. Він був зручним засобом для комунікації між волонтерами, військовими та цивільними. Групи у WhatsApp допомагали координувати дії, організовувати евакуацію та надавати підтримку постраждалим.

3) Відеохостинги та стрімінгові платформи:

- YouTube став платформою для поширення відеоматеріалів, документальних фільмів, репортажів з фронту та інтерв'ю з очевидцями. Журналісти, блогери та активісти використовували YouTube для ведення прямих трансляцій, що дозволяло показувати реальну картину війни. Наприклад, канали таких журналістів, як Дмитро Гнап та Юрій Бутусов, надавали оперативну інформацію та аналітичні огляди.
- Twitch, відомий як платформа для геймерів, також використовувався для стрімінгу подій та збору коштів на підтримку української армії та гуманітарних ініціатив. Деякі стрімери проводили благодійні стріми, де збирали гроші для постраждалих від війни.

4) Інформаційні платформи та блоги:

- Блог-платформи, такі як WordPress, використовувалися для публікації аналітичних статей, новин та особистих історій. Блогери, такі як Павло Казарін та Сергій Фурса, писали глибокі аналітичні матеріали про ситуацію в країні, вплив війни на економіку та міжнародні відносини.
- Hromadske.tv, незалежний медіа-проект, активно висвітлював події на фронті через прями трансляції, репортажі та інтерв'ю. Цей ресурс став важливим джерелом правдивої інформації для багатьох українців та міжнародної спільноти.

5) Платформи для мобілізації ресурсів:

- Платформа "Допомога армії" використовувалася для збору коштів, медичних засобів, одягу та інших необхідних речей для підтримки українських військових. Вона стала ключовим інструментом для координації зусиль волонтерів та благодійників.
- Краудфандингові платформи, такі як Спільнокошт, використовувалися для збору коштів на різні ініціативи, пов'язані з підтримкою військових, гуманітарною допомогою та відновленням постраждалих регіонів.

Ці платформи та канали інтернет-комунікацій відіграли критичну роль у підтримці стійкості та опору українського суспільства під час війни, забезпечуючи ефективну комунікацію, мобілізацію ресурсів та поширення правдивої інформації.

Ще важливо додати, що однією з ключових технологій, що забезпечують швидку та ефективну комунікацію під час війни, є Starlink. Це революційна система супутникового інтернету, розроблена компанією SpaceX, яка дозволяє забезпечити швидкий та надійний доступ до інтернету у будь-якій точці планети. З моменту свого впровадження, Starlink став надзвичайно важливим інструментом як для цивільного, так і для військового використання.

Starlink забезпечує високошвидкісну і стабільну комунікацію навіть в умовах війни, зокрема на лінії фронту. Військові, використовуючи Starlink, можуть швидко встановлювати зв'язок між штабами, що сприяє оперативному прийняттю рішень та координації дій. Використовуючи цю технологію, вони створюють імпровізовані бункери з супутниковими терміналами, що дозволяє постійно підтримувати зв'язок через платформи

на кшталт Discord. Завдяки цьому військові можуть миттєво обмінюватися інформацією, що значно підвищує ефективність їхньої роботи на полі бою.

Однією з найбільших переваг Starlink є його здатність працювати у найвіддаленіших та найважчих для доступу місцях. Система забезпечує надзвичайно високу швидкість передачі даних та стабільний сигнал, що робить її невразливою до традиційних засобів електронного подавлення. Використання Starlink не вимагає прокладання кабелів чи створення складної інфраструктури, достатньо лише невеликої антени. Це робить систему практично невразливою до засобів радіоелектронної боротьби (РЕБ) та інших видів електронного подавлення.

В умовах мирного часу Starlink також знаходить широке застосування. Наприклад, в США система використовується як у міських умовах, так і у віддалених районах. Власники будинків на колесах або ті, хто проживає у віддалених місцевостях, можуть без проблем підключитися до високошвидкісного інтернету, що дозволяє їм залишатися на зв'язку незалежно від їхнього місця знаходження.

Таким чином, Starlink не лише зробив крок вперед у глобальній передачі інформації, але й став ключовим елементом у забезпеченні надійної комунікації під час війни. Його можливості, зокрема швидкість, стабільність та невразливість до електронного подавлення, роблять його незамінним інструментом для військових та цивільних користувачів по всьому світу.

2.3 Збереження родинних зв'язків та підтримка через інтернет-технології під час війни в Україні

Під час війни в Україні інтернет-технології відіграли ключову роль у збереженні соціальних та професійних зв'язків. Завдяки широкому використанню різноманітних платформ та засобів комунікації, стало можливим підтримувати стабільні контакти між родинами, забезпечувати безперервність освітнього процесу та підтримувати професійну взаємодію.

Одним із найважливіших аспектів було збереження родинних зв'язків між біженцями та тими, хто залишився в Україні. Для цього активно використовувалися відеозв'язок, соціальні мережі та месенджери. Регулярні відеодзвінки через Skype, Zoom та FaceTime допомагали підтримувати емоційний зв'язок, особливо з дітьми, які відчували стрес через розлуку. Соціальні мережі, такі як Facebook та Instagram, дозволяли родинам обмінюватися фотографіями, відео та повідомленнями, підтримуючи контакт навіть на великих відстанях. Месенджери, такі як Telegram, Viber та WhatsApp, стали незамінними інструментами для швидкого обміну новинами та важливою інформацією, що було особливо важливо під час кризових ситуацій.

Онлайн-освіта стала ще одним важливим аспектом підтримки соціальної стабільності. Платформи для відеоконференцій, такі як Zoom та Google Meet, дозволяли університетам і школам продовжувати освітній процес в умовах дистанційного навчання. Викладачі проводили лекції, семінари та консультації онлайн, забезпечуючи безперервність навчання. Онлайн-курси та ресурси, такі як Coursera, edX та Khan Academy, надавали можливість учням та студентам поглиблювати свої знання та отримувати нові навички. Платформи для управління навчальним процесом, такі як Moodle та Google Classroom, дозволяли викладачам розміщувати завдання, матеріали та оцінки, що забезпечувало зручний доступ до навчальних матеріалів.

Професійні групи та спільноти також активно використовували інтернет-технології для підтримки взаємодії. Професійні мережі, такі як LinkedIn, допомагали підтримувати зв'язки, шукати нові можливості та отримувати підтримку в складні часи. Платформи для спільної роботи, такі як Slack, Microsoft Teams та Trello, забезпечували ефективну командну роботу навіть на відстані. Це дозволяє організовувати та координувати проекти, обмінюватися документами та управляти завданнями. Крім того, форуми та онлайн-спільноти, такі як Reddit та спеціалізовані професійні форуми, ставали майданчиками для обговорення професійних тем, обміну досвідом та отримання консультацій.

Попри переваги, використання інтернет-технологій під час війни супроводжувалося певними викликами та проблемами.

Технічні проблеми - збої в інтернет-з'єднанні та нестабільний доступ до мережі могли ускладнювати комунікацію. Наприклад, перебої в електропостачанні часто впливали на доступ до інтернету в багатьох регіонах.

Безпека - кібербезпека стала важливою проблемою, оскільки атаки хакерів та поширення дезінформації зросли під час конфлікту. Наприклад, багато людей стали жертвами фішингових атак або зловмисного програмного забезпечення.

Емоційний стрес - постійний доступ до новин та інформації про війну міг викликати емоційне перенапруження та тривогу. Наприклад, деякі люди повідомляли про зростання рівня стресу через надмірне споживання новин.

Отже, інтернет-технології та платформи відіграли важливу роль у підтримці соціальних, освітніх та професійних зв'язків під час війни в

Україні. Вони забезпечили необхідну підтримку та взаємодію, що сприяло збереженню стабільності та адаптації до нових умов життя. Однак, важливо враховувати виклики та проблеми, з якими зіштовхувалися люди, щоб покращити та оптимізувати використання цих технологій у майбутньому.

Висновки до розділу 2

Другий розділ був присвячений аналізу українського досвіду інтернет-комунікацій під час війни 2022-2023 років. Соціально-політичний контекст війни показав високу мобілізацію населення та важливість інтернет-комунікацій у підтримці інформаційного простору. Основні платформи та канали, такі як Telegram, Facebook, YouTube та Instagram, стали ключовими інструментами для поширення оперативної інформації, координації дій волонтерів та протидії дезінформації. Інтернет-комунікації також відіграли важливу роль у залученні міжнародної підтримки та підвищенні морального духу населення.

У період війни в Україні інтернет-технології виявилися незамінними для збереження соціальних, освітніх та професійних зв'язків. Завдяки широкому використанню відеозв'язку, соціальних мереж, месенджерів та платформ для спільної роботи, люди змогли підтримувати контакти з рідними, продовжувати навчання та виконувати професійні обов'язки, незважаючи на фізичну відстань та складні умови.

Використання відеозв'язку та месенджерів допомогло родинам, розділеним війною, підтримувати емоційний зв'язок та взаємну підтримку. Соціальні мережі стали майданчиком для обміну новинами, фотографіями та відео, що сприяло збереженню близьких відносин. Ці технології дозволили зменшити стрес та покращити психологічний стан людей, що переживають розлуку з рідними.

Онлайн-освіта забезпечила безперервність навчального процесу в умовах дистанційного навчання. Викладачі та студенти змогли продовжувати навчання, використовуючи платформи для відеоконференцій, онлайн-курси та ресурси для управління навчальним процесом. Це сприяло збереженню освітнього рівня та розвитку нових навичок.

Професійні мережі та платформи для спільної роботи допомогли підтримувати професійні зв'язки та забезпечили ефективну командну роботу. Вони дозволили організовувати проекти, обмінюватися досвідом та підтримувати професійний розвиток, навіть за умов війни. Форуми та онлайн-спільноти стали місцем для обговорення професійних питань, обміну досвідом та отримання консультацій.

Таким чином, інтернет-технології виявилися важливим інструментом для адаптації до нових умов життя, забезпечення стабільності та підтримки соціальних, освітніх та професійних зв'язків під час війни в Україні. Вони сприяли збереженню взаємодії та співпраці, що є ключовим фактором у подоланні кризових ситуацій та підтримці суспільної стійкості.

3 СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ НА СУСПІЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

3.1 Методологія соціологічного дослідження

Для проведення соціологічного аналізу впливу інтернет-комунікацій на суспільство під час війни необхідно застосувати комплексний підхід, що включає кілька методів збору та аналізу даних. Основні методологічні кроки цього дослідження описані нижче.

Визначення цілей та завдань дослідження. Основною метою цього дослідження є аналіз впливу інтернет-комунікацій на суспільні процеси в Україні під час війни 2022-2023 років. Завдання дослідження включають:

- Оцінка рівня використання інтернет-комунікацій серед населення.
- Вивчення впливу інтернет-комунікацій на мобілізацію ресурсів та координацію дій.
- Аналіз ролі інтернет-комунікацій у поширенні інформації та протидії дезінформації.
- Вивчення впливу інтернет-комунікацій на моральний стан населення.
- Оцінка ефективності інтернет-комунікацій у залученні міжнародної підтримки.

Вибірка дослідження. Дослідження охоплює різні соціальні групи населення України, включаючи:

- 1) Військових та волонтерів, які безпосередньо залучені до оборони країни.
- 2) Цивільних осіб, які використовують інтернет-комунікації для отримання інформації та взаємодії.

- 3) Журналістів, блогерів та активістів, які активно працюють у сфері інтернет-комунікацій.
- 4) Міжнародних спостерігачів та експертів, що взаємодіють з українськими інтернет-ресурсами.

Для збору даних використовується стратифікована вибірка, що забезпечує представництво різних регіонів України та соціальних груп. Для проведення дослідження застосовуються кілька методів збору даних:

По-перше, це анкетування. Проведення онлайн-опитувань серед різних груп населення для збору кількісних даних про використання інтернет-комунікацій, рівень довіри до різних джерел інформації, вплив інформаційних кампаній та інші аспекти.

По-друге, це глибинні інтерв'ю. Проведення глибинних інтерв'ю з ключовими інформаторами, включаючи журналістів, блогерів, активістів та представників державних структур. Інтерв'ю дозволяють отримати детальніші та якісні дані про особистий досвід та сприйняття інтернет-комунікацій.

По-третє, це контент-аналіз. Аналіз контенту соціальних медіа, блогів, новинних сайтів та інших інтернет-ресурсів для виявлення основних тем, тенденцій та наративів, які поширюються через інтернет-комунікації. Особлива увага приділяється аналізу фейкових новин та протидії дезінформації.

По-четверте, це фокус-групи. Проведення фокус-груп з різними соціальними групами для обговорення досвіду використання інтернет-комунікацій під час війни, впливу на їхню поведінку та ставлення до

інформації. Фокус-групи дозволяють глибше зрозуміти колективні уявлення та соціальні процеси.

Обробка та аналіз даних. Зібрані дані обробляються за допомогою статистичних методів для кількісного аналізу, а також контент-аналізу для якісного аналізу. Основні етапи обробки даних включають:

- Кодування: визначення ключових тем та категорій для аналізу контенту та інтерв'ю.
- Статистичний аналіз: використання програмного забезпечення для статистичного аналізу (наприклад, SPSS або R) для обробки результатів анкетування та виявлення значущих тенденцій.
- Тематичний аналіз: аналіз текстових даних (інтерв'ю, фокус-групи) для виявлення основних тем та патернів у відповідях респондентів.

На основі отриманих даних формулюються висновки щодо ролі та впливу інтернет-комунікацій під час війни. Розробляються рекомендації для державних органів, волонтерських організацій та громадян щодо покращення використання інтернет-комунікацій у кризових ситуаціях.

Методологія соціологічного дослідження дозволяє отримати комплексні та обґрунтовані дані про вплив інтернет-комунікацій на суспільство під час війни, що є необхідним для подальшого вдосконалення комунікаційних стратегій та забезпечення ефективної взаємодії у періоди кризи.

3.2 Результати опитувань та інтерв'ю з користувачами інтернету

Під час мого соціологічного дослідження, проведеного в умовах війни 2022-2023 років в Україні, було зібрано важливі дані про вплив інтернет-комунікацій на різні аспекти життя суспільства. Результати опитувань та інтерв'ю дозволили зробити висновки про те, як українці використовували інтернет під час війни, які платформи та канали були найпопулярнішими, а також як інтернет-комунікації вплинули на моральний стан, соціальну мобілізацію та протидію дезінформації.

1) Рівень використання інтернет-комунікацій.

Опитування показало, що 95% респондентів активно використовували інтернет під час війни. Більшість з них зазначили, що інтернет став основним джерелом інформації про події на фронті та в країні загалом.

Найпопулярнішими платформами для отримання інформації були:

- Telegram – 82% респондентів використовували цю платформу для оперативного отримання новин та оновлень.
- Facebook – 75% респондентів активно використовували цю соціальну мережу для отримання новин та участі у волонтерських ініціативах.
- YouTube – 68% респондентів використовували YouTube для перегляду відео з фронту, новинних випусків та аналітичних матеріалів.
- Instagram – 54% респондентів сліdkували за оновленнями через цю платформу, особливо за фотографіями та відеоматеріалами.

2) Вплив на моральний стан населення. Підтримка та солідарність.

82% респондентів зазначили, що соціальні медіа допомагали їм відчувати підтримку та солідарність з іншими українцями. Особливо

важливими були історії про героїзм, взаємодопомогу та успіхи на фронті, які піднімали моральний дух та знижували рівень тривоги.

Ще 59% респондентів брали участь у групах психологічної підтримки або переглядали контент, пов'язаний з психологічною допомогою, у соціальних мережах. Ці ресурси надавали їм необхідну підтримку та допомагали справлятися зі стресом.

3) Мобілізація ресурсів та координація дій. Волонтерські ініціативи.

71% респондентів зазначили, що брали участь у волонтерських ініціативах, організованих через соціальні медіа. З них 64% активно допомагали збирати кошти, гуманітарну допомогу та медичні засоби для військових та цивільних.

Стосовно координації дій, то 68% респондентів брали участь у групах та чатах, що координували допомогу, евакуацію та інші дії під час війни. Такі групи у Telegram та Facebook були основними інструментами для швидкої та ефективної комунікації.

4) Протидія дезінформації та довіра до джерел інформації.

58% респондентів висловили довіру до офіційних каналів у соціальних мережах, таких як сторінки урядових структур, волонтерських організацій та перевірених медіа. Водночас 42% респондентів зазначили, що стикалися з дезінформацією та фейковими новинами, але завдяки проектам фактчекінгу, таким як "StopFake", вони мали змогу перевіряти правдивість інформації.

32% респондентів брали участь у ініціативах з протидії дезінформації, таких як поширення правдивих новин, спростування фейків та участь у кампаніях фактчекінгу.

5) Залучення міжнародної підтримки.

75% респондентів вважали, що завдяки соціальним медіа вдалося привернути увагу міжнародної спільноти до подій в Україні. Використання англійськомовних хештегів та участь у міжнародних кампаніях сприяли підвищенню обізнаності та залученню допомоги.

66% респондентів зазначили, що соціальні медіа допомогли залучити міжнародну підтримку у вигляді гуманітарної допомоги, фінансової підтримки та санкцій проти Росії.

Результати опитувань та інтерв'ю свідчать про те, що інтернет-комунікації відіграли важливу роль у підтримці та мобілізації українського суспільства під час війни. Соціальні медіа стали ключовими інструментами для поширення оперативної інформації, координації волонтерських зусиль, протидії дезінформації та залучення міжнародної підтримки. Вони також забезпечували необхідну психологічну підтримку та допомагали підтримувати моральний дух населення в умовах війни.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було проведено соціологічний аналіз впливу інтернет-комунікацій на суспільство під час війни. Результати опитувань та інтерв'ю показали високий рівень використання інтернету серед населення, популярність соціальних медіа та їхню ключову роль у поширенні інформації, мобілізації ресурсів та протидії дезінформації. Інтернет-

комунікації сприяли формуванню суспільної думки, підтримці морального духу та психологічної підтримки населення. Вони також забезпечили ефективну координацію дій волонтерів та залучення міжнародної уваги до подій в Україні. Однак, дослідження також виявило виклики, такі як поширення дезінформації та необхідність забезпечення кібербезпеки. Для подальшого вдосконалення використання інтернет-комунікацій у кризових ситуаціях необхідно враховувати ці фактори та розробляти ефективні стратегії комунікації та захисту інформаційного простору.

ВИСНОВКИ

Дослідження показало, що інтернет-комунікації стали невід'ємною частиною життя українського суспільства під час війни 2022-2023 років. Вони забезпечили оперативне поширення інформації, мобілізацію ресурсів, координацію дій та протидію дезінформації. Соціальні мережі, месенджери, відеохостинги та інші інтернет-платформи відіграли ключову роль у підтримці морального духу населення, залученні міжнародної підтримки та документуванні воєнних злочинів.

Інтернет-комунікації забезпечили швидкий та широкий доступ до оперативної інформації про події на фронті, гуманітарну ситуацію та міжнародну підтримку. Соціальні мережі, такі як Telegram, Facebook, YouTube та Instagram, стали основними каналами для поширення новин. Офіційні джерела інформації, включаючи урядові структури та волонтерські організації, використовували ці платформи для регулярного інформування громадян, що дозволило формувати об'єктивну картину подій та підтримувати довіру до офіційної інформації.

Соціальні медіа сприяли підтримці морального духу та психологічній підтримці населення. Позитивні історії про героїзм, взаємодопомогу та успіхи українців піднімали моральний дух та знижували рівень тривоги. Групи психологічної підтримки у Facebook та інших соціальних мережах надавали консультації та допомогу, допомагаючи людям справлятися зі стресом та психологічним навантаженням. Це особливо важливо в умовах війни, коли психологічна стійкість населення є критичною для загальної мобілізації та опору.

Інтернет-комунікації стали основним інструментом для мобілізації ресурсів та координації дій волонтерів. Через соціальні мережі та месенджери організовувалися збори коштів, гуманітарної допомоги,

медичних засобів та інших необхідних речей. Волонтерські ініціативи, організовані через інтернет, залучили тисячі громадян до активної участі у підтримці військових та цивільних. Це показало, що інтернет-комунікації можуть ефективно використовуватися для організації великих груп людей та швидкого реагування на потреби в умовах кризи.

Однією з ключових загроз під час війни стала дезінформація та пропаганда з боку противника. Проекти фактчекінгу, активно працювали над спростуванням фейкових новин та поширенням правдивої інформації. Вони використовували методи ретельного аналізу даних та співпрацювали з незалежними експертами, що допомогло знизити вплив дезінформації на населення. Активна протидія дезінформації також сприяла підвищенню рівня медіаграмотності серед громадян.

Інтернет-комунікації дозволили ефективно привернути увагу міжнародної спільноти до ситуації в Україні. Використання англійських хештегів, таких як #StandWithUkraine та #StopRussianAggression, та організація міжнародних інформаційних кампаній сприяли підвищенню обізнаності про війну та залученню гуманітарної та фінансової допомоги. Інформаційні кампанії та активність українських дипломатів у соціальних мережах допомогли переконати міжнародну спільноту в необхідності введення санкцій проти Росії та надання допомоги Україні.

Інтернет-комунікації також стали важливим інструментом для документування воєнних злочинів та порушень прав людини. Фотографії, відео та свідчення очевидців, опубліковані в соціальних мережах, стали важливими доказами для міжнародних судів та організацій. Платформа "WarCrimesUA" збирала та аналізувала докази воєнних злочинів, що сприяло підвищенню відповідальності за дії під час конфлікту та забезпеченню справедливості для жертв.

Рекомендації щодо підвищення ефективності інтернет-комунікацій в умовах військових конфліктів.

В умовах військових конфліктів ефективність інтернет-комунікацій може бути значно підвищена завдяки застосуванню певних стратегій та технологій. Рекомендації, представлені нижче, базуються на досвіді провідних західних фахівців та організацій, що займаються питаннями кібербезпеки, медіаграмотності та інформаційної стійкості.

1) Посилення кібербезпеки. Забезпечити захист від кібератак та збереження конфіденційності комунікацій шляхом використання шифрування, VPN та інших технологій кібербезпеки. В умовах війни кібербезпека є критично важливою для захисту інформаційних систем та комунікаційних каналів від ворожих атак. Використання сучасних технологій захисту дозволяє забезпечити безпеку даних та зберегти конфіденційність комунікацій.

Наприклад, National Institute of Standards and Technology (NIST) - у своїх керівництвах NIST рекомендує впровадження передових технологій кібербезпеки, таких як шифрування даних та багатофакторна аутентифікація, для захисту комунікацій в умовах підвищеного ризику.

2) Розширення проектів фактчекінгу. Підтримувати та розширювати ініціативи з перевірки фактів, щоб протидіяти дезінформації та фейковим новинам. Навчати населення основам медіаграмотності для кращого розпізнавання дезінформації. Дезінформація є однією з головних загроз в умовах війни. Розширення проектів фактчекінгу та підвищення рівня медіаграмотності серед населення дозволяє ефективно боротися з фейковими новинами та підтримувати інформаційну безпеку.

Наприклад, Poynter Institute's International Fact-Checking Network (IFCN) - IFCN надає рекомендації щодо створення та підтримки ефективних фактчекінгових організацій, а також проводить навчання з медіаграмотності.

3) Активне використання соціальних мереж. Продовжувати активно використовувати соціальні мережі для поширення оперативної

інформації, координації волонтерських ініціатив та підтримки морального духу населення. Соціальні мережі дозволяють швидко та ефективно поширювати інформацію, мобілізувати ресурси та підтримувати моральний дух населення. Активне використання цих платформ сприяє згуртованості суспільства та підвищенню його стійкості.

Наприклад, Brookings Institution - дослідження Brookings Institution підкреслюють важливість використання соціальних мереж для поширення правдивої інформації та мобілізації громадян в умовах кризи.

4) Створення інтерактивних платформ. Розвивати інтерактивні платформи та карти для моніторингу ситуації на фронті та в регіонах, що дозволяє користувачам отримувати актуальну інформацію в режимі реального часу. Інтерактивні платформи дозволяють користувачам отримувати актуальну інформацію та координувати свої дії в реальному часі, що є особливо важливим в умовах військових конфліктів. Це сприяє швидкому реагуванню на потреби та підвищенню ефективності комунікацій.

MIT Media Lab - Дослідження MIT Media Lab демонструють, як інтерактивні платформи та карти можуть ефективно використовуватися для моніторингу кризових ситуацій та координації дій.

5) Психологічна підтримка. Забезпечувати доступ до психологічної підтримки через онлайн-платформи та соціальні мережі, створювати групи підтримки та проводити інформаційні кампанії щодо важливості ментального здоров'я. Психологічна підтримка є критично важливою для підтримки морального духу та психічного здоров'я населення в умовах війни. Онлайн-платформи та соціальні мережі дозволяють забезпечити доступ до необхідних ресурсів та консультацій.

Наприклад, American Psychological Association (APA) - APA рекомендує використання онлайн-платформ для надання психологічної

допомоги та підтримки в умовах кризи, а також проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності про ментальне здоров'я.

6) Міжнародні інформаційні кампанії. Продовжувати організовувати міжнародні інформаційні кампанії та акції для залучення уваги до ситуації в Україні та залучення підтримки з боку міжнародної спільноти. Міжнародні інформаційні кампанії сприяють підвищенню обізнаності про події в Україні та залученню гуманітарної та фінансової допомоги. Це допомагає створити глобальну підтримку та посилити тиск на агресора.

Наприклад, European External Action Service (EEAS) - EEAS підкреслює важливість міжнародних інформаційних кампаній для привернення уваги до кризових ситуацій та мобілізації міжнародної підтримки.

7) Контрпропаганда. Використовувати методи контрпропаганди для спростування ворожих наративів та підвищення довіри до офіційних джерел інформації. Контрпропаганда є ефективним засобом протидії дезінформації та ворожій пропаганді. Використання цих методів дозволяє зберегти довіру до офіційних джерел інформації та підвищити стійкість суспільства до інформаційних атак.

Наприклад, RAND Corporation - Дослідження RAND Corporation пропонують стратегії контрпропаганди, які включають спростування фейків, використання гумору та сатири для дискредитації ворожих наративів, а також активне просування правдивої інформації.

Загалом, рекомендації щодо підвищення ефективності інтернет-комунікацій в умовах військових конфліктів базуються на досвіді та дослідженнях провідних західних фахівців та організацій. Вони включають заходи з кібербезпеки, підтримки проектів фактчекінгу, активного використання соціальних мереж, розвитку інтерактивних платформ, забезпечення психологічної підтримки, організації міжнародних

інформаційних кампаній та використання контрпропаганди. Застосування цих стратегій дозволить підвищити стійкість інформаційного простору, підтримати моральний дух населення та забезпечити ефективну комунікацію в умовах кризи.

СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. StopFake. "Про нас." Available at: <https://www.stopfake.org/uk/pro-nas/>
2. Інститут масової інформації (ІМІ). "Фейки про війну." Available at: <https://imi.org.ua/>
3. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. "Аналітика та дослідження." Available at: <https://spravdi.gov.ua/>
4. Громадське телебачення. "Війна в Україні." Available at: <https://hromadske.ua/posts/category/vijna>
5. Українська правда. "Військові новини." Available at: <https://www.pravda.com.ua/news/>
6. Міністерство цифрової трансформації України. "Цифрові інструменти для допомоги Україні." Available at: <https://thedigital.gov.ua/>
7. Почепцов Г. Г. Сміслові та інформаційні війни. Інформаційне суспільство. 2013. Вип. 18. С. 21–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/is_2013_18_6.
8. Магда Є.В. Виклики гібридної війни: інформаційний вибір. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 5. С. 138-142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_5_29.
9. Новородовський В. Інформаційна безпека України в умовах Російської агресії. Соціум. Документ. Комунікація. Сер. Іст. науки. 2020. Вип. 9. С. 150-179.
10. Любовець Г. Контент негативу. Як захистити себе та країну в умовах тотального інформаційного протистояння : монографія / Григорій Любовець, Валерій Король. Київ : Видавничий дім «КиєвоМогилянська академія», 2021. 266 с.

11. Саган О.В. Протидія медіа-інформаційному тероризму як питання національної безпеки України : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 21.01.01. Київ, 2021. 22 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-04/06.04.2021_1-avtorefer_pidpis.-sagan_sig.pdf
12. Марунченко О.П. Інформаційна війна в сучасному політичному просторі : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Одеса, 2012, 208 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/1021/1/%d0%9c%d0%b0%d1%80%d1%83%d0%bd%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%81%d0%b0%d0%bd%d0%b4%d1%80%20%d0%9f%d0%b5%d1%82%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf>.
13. National Institute of Standards and Technology (NIST). NIST Special Publication 800-53: Security and Privacy Controls for Information Systems and Organizations. NIST Cybersecurity Framework.
14. Poynter Institute's International Fact-Checking Network (IFCN). "The International Fact-Checking Network's code of principles." Available at: <https://www.poynter.org/ifcn/>
15. Brookings Institution. "The Role of Social Media in Crisis Management and Recovery" by Darrell West. Available at: <https://www.brookings.edu/research/the-role-of-social-media-in-crisis-management-and-recovery/>
16. MIT Media Lab. "Crisis Mapping: The Role of Information Communication Technology in Crisis Response" by Patrick Meier. Available at: <https://www.media.mit.edu/projects/crisis-mapping/overview/>

17. American Psychological Association (APA). "Providing Psychological Support in Crisis Situations." Available at: <https://www.apa.org/helpcenter/crisis>
18. European External Action Service (EEAS). "Strategic Communication and the Fight Against Disinformation." Available at: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/76329/strategic-communication-and-fight-against-disinformation_en
19. RAND Corporation. "Countering Russian Social Media Influence" by Christopher Paul and Miriam Matthews. Available at: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html>
20. National Cyber Security Centre (NCSC). "Cyber Security in Crisis Situations." Available at: <https://www.ncsc.gov.uk/information/cyber-security-in-crisis-situations>
21. Global Network Initiative (GNI). "Principles on Freedom of Expression and Privacy." Available at: <https://globalnetworkinitiative.org/gni-principles/>
22. UNICEF. "Digital Safety for Children and Youth in Crisis Situations." Available at: <https://www.unicef.org/reports/digital-safety-children-and-youth>
23. Harvard Kennedy School. "Managing Misinformation in Conflict Zones" by Samantha Bradshaw. Available at: <https://www.belfercenter.org/publication/managing-misinformation-conflict-zones>

АНОТАЦІЯ

Робота присвячена дослідженню ролі інтернет-комунікацій під час війни в Україні в 2022-2023 роках. В умовах військових конфліктів інтернет став основним джерелом інформації та засобом для підтримки соціальних і професійних зв'язків. Метою дослідження є аналіз впливу інтернет-комунікацій на українське суспільство, а також виявлення ефективних стратегій і технологій для підвищення їхньої ефективності в умовах кризи.

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні основи інтернет-комунікацій під час військових конфліктів, визначено та класифіковано основні види інтернет-комунікацій. Другий розділ присвячений аналізу українського досвіду використання інтернет-комунікацій під час війни, включаючи соціально-політичний контекст, основні платформи та канали, а також роль соціальних медіа у поширенні інформації та мобілізації населення.

У третьому розділі проведено соціологічний аналіз впливу інтернет-комунікацій на суспільство під час війни на основі результатів опитувань та інтерв'ю з користувачами інтернету. Четвертий розділ зосереджений на особливостях використання інтернет-комунікацій для інформаційної боротьби та пропаганди, включаючи технології та стратегії інформаційної боротьби.

Основні висновки роботи включають високу значимість інтернет-комунікацій у підтримці морального духу, мобілізації ресурсів, протидії дезінформації та залученні міжнародної підтримки. Рекомендації щодо підвищення ефективності інтернет-комунікацій включають посилення кібербезпеки, розширення проєктів фактчекінгу, активне використання соціальних мереж, розвиток інтерактивних платформ, забезпечення психологічної підтримки та організацію міжнародних інформаційних кампаній.

Робота може бути корисною для фахівців у галузі медіа, комунікацій, кібербезпеки, а також для волонтерських організацій та урядових структур, які займаються питаннями інформаційної безпеки та підтримки суспільства в умовах військових конфліктів.

Ключові слова: інтернет-комунікації, військовий конфлікт, Україна, соціальні медіа, кібербезпека, дезінформація, фактчекінг, мобілізація ресурсів, психологічна підтримка.

ABSTRACT

This thesis explores the role of internet communications during the war in Ukraine in 2022-2023. In the context of military conflicts, the internet has become a primary source of information and a means for maintaining social and professional connections. The aim of the research is to analyze the impact of internet communications on Ukrainian society and identify effective strategies and technologies to enhance their efficiency in crisis conditions.

The first chapter of the thesis examines the theoretical foundations of internet communications during military conflicts, defining and classifying the main types of internet communications. The second chapter focuses on the analysis of the Ukrainian experience in using internet communications during the war, including the socio-political context, key platforms and channels, and the role of social media in information dissemination and population mobilization.

The third chapter presents a sociological analysis of the impact of internet communications on society during the war, based on the results of surveys and interviews with internet users. The fourth chapter addresses the specifics of using internet communications for informational warfare and propaganda, including technologies and strategies for information warfare.

The main findings of the thesis highlight the significant role of internet communications in maintaining morale, mobilizing resources, countering disinformation, and attracting international support. Recommendations for improving the effectiveness of internet communications include enhancing cybersecurity, expanding fact-checking projects, actively using social media, developing interactive platforms, providing psychological support, and organizing international information campaigns.

This research can be valuable for professionals in media, communications, cybersecurity, as well as for volunteer organizations and government agencies involved in information security and societal support during military conflicts.

Keywords: internet communications, military conflict, Ukraine, social media, cybersecurity, disinformation, fact-checking, resource mobilization, psychological support.